

Tatarzy Wielkiego Księstwa Litewskiego w historii, języku i kulturze

Татары Великого княжества
Литовского в истории,
языке и культуре

The Tatars of the Grand Duchy
of Lithuania in History,
Language, and Culture

pod redakcją
Joanny Kulwickiej-Kamińskiej
i Czesława Łapicza

Toruń 2013

SPIS TREŚCI

Wstęp	11
-------------	----

I. Maciej Musa Konopacki

<i>Musa Czachorowski</i> (Polska, Wrocław)	
Maciejowi Musie Konopackiemu – wiersz dedykowany M.M. Konopackiemu	25
<i>Czesław Łapicz</i> (Polska, Toruń)	
Maciej Musa Konopacki jako badacz dziejów Tatarów Wielkiego Księstwa Litewskiego oraz popularyzator kultury islamu (laudacja)	27
<i>Iwona Radziszewska</i> (Polska, Toruń-Gdańsk)	
Bibliografia prac Macieja Musy Konopackiego. Wybór	33

II. Tatarzy Wielkiego Księstwa Litewskiego: historia i współczesność

<i>Natalia Danyliuk</i> (Polska, Toruń)	
Islam i Ukraina	45
<i>Stanisław W. Dumin</i> (Rosja, Moskwa)	
Tradycje genealogiczne i legendy rodowe Tatarów litewskich	61
<i>Adas Jakubauskas</i> (Litwa, Wilno)	
Wczoraj i dziś gminy tatarskiej na Litwie	91

III. Piśmiennictwo i język Tatarów Wielkiego Księstwa Litewskiego

<i>Shirin Akiner</i> (Wielka Brytania, Londyn)	
Treść kitabu ze zbiorów Biblioteki Brytyjskiej	103
<i>Marek M. Dziekan</i> (Polska, Łódź)	
<i>Chcąc znać i wiedzieć, jak ciągnąć fał alkuranowy</i> w „Chamaile Aleksandrowicza”	125
<i>Aleksander Gadomski</i> (Ukraina, Symferopol)	
Uwagi na temat bibliografii teolingwistyki	135
<i>Henryk Jankowski</i> (Polska, Poznań)	
Imiennictwo Tatarów litewsko-polsko-białoruskich w dawnych dokumentach	149

<i>Joanna Kulwicka-Kamińska</i> (Polska, Toruń) Nazwy bogów pogańskich w piśmiennictwie Tatarów Wielkiego Księstwa Litewskiego i w polskich przekładach Koranu jako przykład interferencji islamu i chrześcijaństwa	165
<i>Czesław Łapicz</i> (Polska, Toruń) Źródła cytatów koranicznych w <i>Wykładzie wiary machometkańskiej czyli islamskiej...</i> Józefa Sobolewskiego z 1830 r.	185
<i>Tadeusz Majda</i> (Polska, Warszawa) Osmanizacja pisanego języka Tatarów polsko-litewskich	203
<i>Galina Miszkinienė, Sergiej Temczyn</i> (Litwa, Wilno) O tekstologii rękopiśmiennych kitabów Tatarów litewskich: <i>Dialog proroka Muhammada z szejtanem</i>	211
<i>Iwona Radziszewska</i> (Polska, Toruń-Gdańsk) Praktyki magiczne w chamaitach Tatarów Wielkiego Księstwa Litewskiego (na podstawie tzw. <i>fału Sulejmana</i>)	231
<i>Volha Starastsina</i> (Białoruś, Witebsk) Porównanie zawartości <i>Kitabu Lebiedzia</i> (z drugiej połowy XVIII w.) z zawartością innych rękopisów Tatarów Wielkiego Księstwa Litewskiego	253
<i>Irina Synkova</i> (Białoruś, Mińsk) Magiczne teksty w rękopisach Tatarów WKL	275
<i>Michail Tarelka</i> (Białoruś, Mińsk) Pskowski Koran z 1093/1682 r. Nowe informacje	291

IV. Tatarzy Wielkiego Księstwa Litewskiego w kulturze

<i>Selim Chazbijewicz</i> (Polska, Olsztyn) Islam i Tatarzy w literaturze polskiej	309
<i>Swietłana Czerwonnaja</i> (Polska, Toruń – Rosja, Moskwa) Mizary i nagrobki Tatarów polsko-litewskich na tle islamskiej sztuki epigraficznej ich sąsiadów ze Wschodu	319

СОДЕРЖАНИЕ

Вступление	11
------------------	----

I. Мацей Муса Конопацкий

<i>Муса Чахоровский</i> (Польша, Вроцлав)	
Стих Мусы Чахоровского, посвященный М.М. Конопацкому	25
<i>Чеслав Липич</i> (Польша, Торунь)	
Мацей Муса Конопацкий – исследователь истории татар Великого княжества Литовского и популяризатор культуры ислама (лаудация)	27
<i>Ивона Радзишевская</i> (Польша, Гданьск-Торунь)	
Библиография работ Мацея Мусы Конопацкого	33

II. Татары Великого княжества Литовского: история и современность

<i>Наталия Данилюк</i> (Польша, Торунь)	
Ислам и Украина	45
<i>Станислав В. Думин</i> (Россия, Москва)	
Генеалогические традиции и родовые легенды литовских татар	61
<i>Адас Якубаускас</i> (Литва, Вильнюс)	
Прошлое и настоящее татарской гмины в Литве	91

III. Литература и язык татар Великого княжества Литовского

<i>Ширин Акинер</i> (Великобритания, Лондон)	
Содержание Китаба Британской библиотеки	103
<i>Марек М. Дзекан</i> (Польша, Лодзь)	
<i>Chcąc znać i wiedzieć, jak ciągnąć fał alkuranowy</i> в «Хамаиле Александровича»	125
<i>Александр Гадомский</i> (Украина, Симферополь)	
Замечания по поводу библиографии теолингвистики	135
<i>Генрик Янковский</i> (Польша, Познань)	
Ономастика литовско-польско-белорусских татар в давних документах	149

<i>Иоанна Кульвицкая-Каминьская</i> (Польша, Торунь) Названия языческих богов в литературе татар Великого княжества Литовского и в польских переводах Корана как пример интерференции ислама и христианства	165
<i>Чеслав Липич</i> (Польша, Торунь) Источники коранических цитат в <i>Wykładzie wiary machometañskiej czyli iślamskiej...</i> («Толковании веры магометанской, то есть исламской») Юзефа Соболевского 1830 г.	185
<i>Тадеуш Майда</i> (Польша, Варшава) Османизация письменного языка польско-литовских татар	203
<i>Галина Мишкинене, Сергей Темчин</i> (Литва, Вильнюс) О текстологии рукописных китабов литовских татар: Диалог пророка Мухаммеда с шайтаином	211
<i>Ивона Радзишевская</i> (Польша, Гдаиьск-Торунь) Магические обряды в хамаилах татар Великого княжества Литовского	231
<i>Ольга Старостина</i> (Беларусь, Витебск) Сопоставление содержания «Китаба Лебеда» (вт. пол. XVIII в.) с содержанием других рукописей татар Великого княжества Литовского	253
<i>Ирина Сынкова</i> (Беларусь, Минск) Знахарские тексты в рукописях татар Великого княжества Литовского	275
<i>Михаил Тарелко</i> (Беларусь, Минск) Псковский Коран 1093/1682 г. Новые сведения	291

IV. Татары Великого княжества Литовского в культуре

<i>Селим Хазбиевич</i> (Польша, Олыштыи) Ислам и татары в польской литературе	309
<i>Светлана М. Червонная</i> (Польша, Торунь – Россия, Москва) Мизары и надгробия польско-литовских татар на фоне искусства исламской эпиграфики их соседей с Востока	319

CONTENTS

Introduction	11
 I. Maciej Musa Konopacki	
<i>Musa Czachorowski</i> (Poland, Wrocław)	
Musa Czachorowski's poem dedicated to Maciej Musa Konopacki	25
<i>Czesław Łapicz</i> (Poland, Toruń)	
Maciej Musa Konopacki as a researcher of the history of the Tatars of the Grand Duchy of Lithuania and a promoter of the Islamic culture (a speech)	27
<i>Iwona Radziszewska</i> (Poland, Gdańsk-Toruń)	
The list of works by Maciej Musa Konopacki	33
 II. The Tatars of the Grand Duchy of Lithuania: the past and the present	
<i>Natalia Danyliuk</i> (Poland, Toruń)	
Islam and Ukraine	45
<i>Stanisław W. Dumin</i> (Russia, Moscow)	
The genealogy and family legends of the Lithuanian Tatars	61
<i>Adas Jakubauskas</i> (Lithuania, Vilnius)	
The Tatar community in Lithuania: the past and the present	91
 III. The writings and the language of the Tatars of the Grand Duchy of Lithuania	
<i>Shirin Akiner</i> (Great Britain, London)	
The contents of the British Library Kitab	103
<i>Marek M. Dziekan</i> (Poland, Łódź)	
<i>Chcąc znać i wiedzieć, jak ciągnąć fał alkuranowy</i> in the khama'il of Aleksandrowicz	125
<i>Aleksander Gadomski</i> (Ukraine, Simferopol)	
Notes on the bibliography of theolinguistics	135
<i>Henryk Jankowski</i> (Poland, Poznań)	
Personal names of Lithuanian-Polish-Belarusian Tatars in old documents	149

<i>Joanna Kulwicka-Kamińska</i> (Poland, Torun)	
Pagan gods names in the writings of the Tatars of the Grand Duchy of Lithuania and the translations of the Quran into Polish as an example of the interference between Islam and Christianity	165
<i>Czesław Łapicz</i> (Poland, Torun)	
The sources of Quranic quotations in the <i>Wykład wiary machometañskiej czyli iślamskiej...</i> (<i>The Lecture on Muslim, that is Islamic, faith</i>) written by Józef Sobolewski in 1830	185
<i>Tadeusz Majda</i> (Poland, Warsaw)	
Ottomanisation of the written language of the Polish-Lithuanian Tatars	203
<i>Galina Miszkinienė, Sergej Temczyn</i> (Lithuania, Vilnius)	
On the textual criticism of some manuscript miscellanies of the Lithuanian Tatars: the Discourse of the Prophet Muhammad with Satan	211
<i>Iwona Radziszewska</i> (Poland, Gdansk-Torun)	
Magical practices in the <i>chamails</i> of the Tatars of the Grand Duchy of Lithuania	231
<i>Volha Starastsina</i> (Belarus, Vitebsk)	
A comparison of <i>Jan Lebiecz Kitab</i> 's contents (a manuscript of the second half of eighteen century in Belarusian language employing Arabic alphabet) with contents of other manuscripts of the Grand Duchy of Lithuania's Tatars	253
<i>Irina Synkova</i> (Belarus, Minsk)	
Magical texts in the manuscripts of the Grand Duchy of Lithuania Tatars	275
<i>Michail Tarelka</i> (Belarus, Minsk)	
The manuscript of Koran 1093/1682 from Pskov. New information	291

IV. The Tatars of the Grand Duchy of Lithuania in culture

<i>Selim Chazbijewicz</i> (Poland, Olsztyn)	
Islam and Tatars in the Polish literature	309
<i>Swietłana Czerwonnaja</i> (Poland, Torun – Russia, Moscow)	
The Polish-Lithuanian Tatars' Graveyards and Tombstones on the Background of the Islamic Epigraphic Art of Their Eastern Neighbors	319